

Richard Johansson berättade att han sköt sin första älg 1905 och att det då var en stor händelse. Rådjuren började att dyka upp igen på 1920-talet, men de jagades hårt med snabbspringande stövare och fick aldrig någon chans att föröka sig. Däremot fanns det i början av 1900-talet mycket orre, tjäder, skogshare och räv i skogen. Det fanns många rapphöns ute på fälten, samt sjöfågel och utter utefter bäckarna och vid sjön. Richard Johansson berättade att han en höst sköt 22 orrar och tjädrar i skogen (på 22 skott). Det var väl inte så många som jagade, men det fanns en gubbe som kallades Kille, som bodde uppe på Skeby Backa. Han satte även ut snaror, mest i lämpliga hål i skihagen, som var många på den tiden.

Richard berättade att hans bror Herman en gång på 1930-talet sköt en älg med rundkula från hagelbössan och att kulan innan den dödade älgen gick igenom en gran på

4 tum. En annan älg historia var när Richard och Stände-Ville, som också bodde i Truve, jagade älg och Stände-Ville sköt en med ett skott, och när de sedan flådde älgen kunde de inte finna något kulhål.

Till sist en jakthistoria från Herman Johansson, om den nu är sann. Han, Richard och Stände-Ville jagade räv och drevet gick uppåt "Andersa" i Alfhem och Dalvik. S-Ville påstod att han sköt med båda hagelpiporna efter räven, men den sprang vidare. När den kom över på andra sidan Öredalsån var den ej längre på jägarnas jaktmark. Räven stannade där och lämnade visitkort. Räven tittade då tillbaka på S-Ville, som om den vädjade efter papper. Men jägaren var ej på humör efter denna förnedring och de uteblivna skinnpengarna.

Beträffande vargar förr i tiden, läs i kap. 10.

## Kap. 3 ARKEOLOGI

Av Bertil Andersson och Helfrid Jansson

Här redogörs bara för viktigare fornlämningar i Skeby. Läsaren hänvisas vidare till nedanstående litteraturlista.

### Äldre stenåldern

Inlandsisen försvann från området för ungefär 10000 år sedan. Människan kunde sedan vandra in så småningom. Man har hittat flera stenyxor från den äldre stenåldern bl.a. i Hangelösa. Någon fast fornlämning från den äldre stenåldern är ännu ej funnen i kommunen. Under den här tiden var fortfarande en stor del av bygden söder om Kinnekulle översvämmad av den dåtida "Storvänern".

### Yngre stenåldern 2500–1500 f. Kr.

Omkring 2000 år f. Kr. uppstod de första jordbruken på Kinnekulle. Redskapen gjordes av trä och sten. Man har hittat flera stenyxor i Skeby, främst i Truveområdet. Föremål av flinta har också påträffats. De flesta stenföremålen var gjorda av gråsten, t.ex. av diabas från Västgötabergen.

Man begravde de döda i hällkistor i Västergötland vid stenålderns slutskede. En sådan hittades på 1800-talet på Backgården, men hällkistan blev förstörd en tid efter upptäckten.

### Bronsåldern. 1500 f. Kr. – 500 f. Kr.

Antalet fynd söder om Kinnekulle är mycket större än från stenåldern. Folkmängden var säkert nu betydligt större. Fortfarande spelade stenföremålen en huvudroll. Bronsföremålen var främst en lyxprodukt. I Skeby har påträffats en holkyxa av brons, liksom en gjutform för

sådana bronsyxor. Under bronsåldern gjordes de märkliga hällristningarna i det närbelägna Husaby. De döda begravdes i rösen.

### Järnåldern. 500 f. Kr. – 1000 e. Kr.

Man började att tillverka föremål av järn. Råvaran till järnet fanns bara några mil bort. I Vättilösa och Lerdala socknar finns det gott om rödaktig järnrik jord. I detta område har man träffat på många rester av gamla järnugnar från järnåldern. I början av järnåldern blev det klimatförsämring. Genom att det blev kallare, så fick folk bygga ordentliga hus. Under järnåldern växte byarna fram och fick sina namn. Åtskilliga stora gravfält och områden med domarringar finns i Skeby.

## Viktiga fornyfynd i Skeby

Nedanstående siffror syftar på den efterföljande kartan.

R1 På Eytons ägor (Storegården) nära gränsen mot Källby finns en samling domarringar, som kallas *Jättedansen*. Den största av dessa är alldeles rund och består av 11 nästan meterhöga stenar. Diametern är 11 m. Bredvid finns en hälften så stor domarring med kvarstående 5 stenar. Den tredje ringen har 8 resta stenar, som är nästan 60 cm höga. Diametern är 7 m. Den fjärde domarringen i Jättedansen är den minsta med diametern 4.5 m. Av ursprungligen 7 resta stenar finns 5 kvar.

R2 Två gravrösen väster om kyrkan.



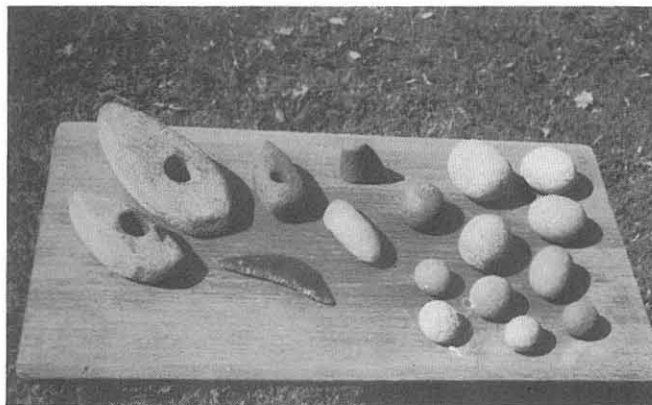
Jättedansen (R1) Den östra domarringen på Storegården. Skebyåsen i bakgrunden. 1955

R3 Gravfält från brons- och järnåldrarna som sträcker sig från Källbygränsen i norr via Helliden och Solhem till Skattegårdens f.d. grusgrop. De mest intressanta fynden gjordes 1951, när Hilbert Svensson ägde Skattegården. Det var Vägförvaltningen som tog grus. Vid arbete med en grävskopa påträffades en brandgrav, som daterades till tidig järnålder (100 år f. Kr.). Tyvärr hade skopan hunnit att skada den övre delen av graven. Man hade i graven bränt och begravt en man med stridsutrustning och troligen tillsammans med en hund. Brandgraven som bestod av stenar innehöll hartstättning till ett tråkär, som innehållit förbrända människoben, aska och rester av bränt trä. Vidare fanns följande järnsaker: en konisk sköldbuckla med plathuvade nitar, ett vackert utsirat sköldhandtag, en svärdsknapp och beslag till en svärdsli-da. Själva svärdet kunde ej finnas, då det troligen bort-förts av grävskopan.

I R3-området har tidigare påträffats: glasögonformade spännen (bronsåldern), en bred hålmejsel av flinta, holk-  
yxa av brons, gjutform för holkxor. Vidare har påträffats en hjärtformig spjutspets av flinta. På Hellidens mark har Christer Johansson hittat väldigt många brända stenar och flintstenar. Flintan har troligen hämtats på Kinnekulle, där en del flinta förekommer i alunskifferlagret. I Allmänningens grustag kan man 1985 i raskanten mot nordost se delar av en brandgrav.

Den ganska stora förekomsten av fornfynd i olika former som påträffats på Skebyåsen tyder på att just detta område blev tidigt befolkat. I Broby saknas helt fornlämningar. Det beror främst på att jordarten där mest består av lera. Det var lättare för stenåldersmänniskorna att slå sig ned på de mer torra områdena i Skeby. Dessutom var en stor del av de låga omgivningarna vattentäckta. En gammal sägen som lever kvar bland allmogen berättar att man fordoms kunde segla nästan ända fram till Skeby kyrka.

R4 Vid sockengränsen finns en skadad domarring. Den består av 13 st, en till två meter stora stenar. Flertalet har blivit sprängda men har fått kvarligga.



Fornsakerna är funna i R9, Tyskagården. Till vänster tre stenyxor av gråsten. Framtill syns en slipad flintkniv. Till höger stenar som slipats alldeles runda och släta av inlandsisen.

R5 Röse med en diameter på 12 m.

R6 4 stensättningar av domarringskaraktär i Stommens skog.

R7 2 stensättningar (eller domarringar) sydväst om Lillegården i Gömmeskogen.

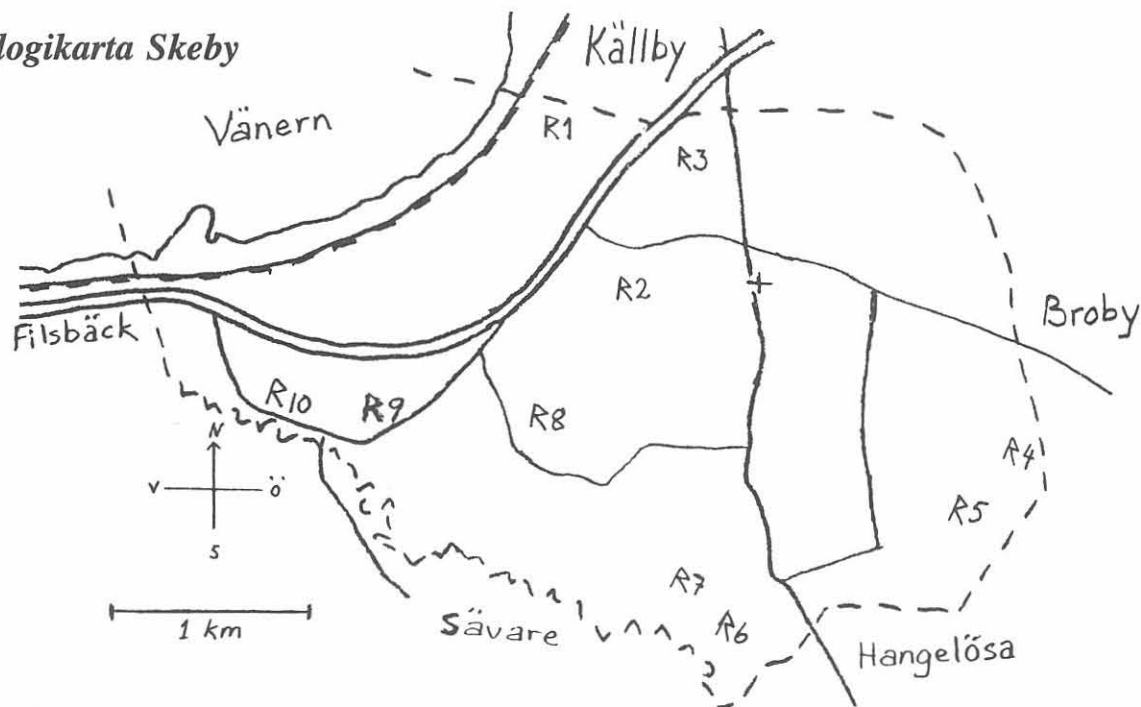
R8 Detta är ett flyttblock, som transporterats av den stora inlandsisen. Blocket kallas för Jättastenen och är således inget arkeologiskt fornminne.

Det finns en gammal sägen om Jättastenen, som lyder så här i korthet. "En jätte stod en gång uppe på Kinnekulle och fick då höra kyrkklockorna i Skeby ringa. Detta var mycket obehagligt tyckte jätten, som tyckte illa om både kyrkor och kyrkklockor. Han tog därför upp en stor stenbumling och slungade den mot Skeby kyrka för att få slut på olåten. Naturligtvis missade han kastet och stenen hamnade nere i Gömmet i stället".

R9 Många stenyxor har påträffats jämte några flintsaker, Tyskagården.

R10 Stenyxor m.m. Skogslund.

## Arkeologikarta Skeby



## Litteratur:

Christer Westerdahl "Fornlämningar och fornfynd i Götene kommun" 1978. "Kinnekullebygd - en bok om Götene kommun" Turist-och naturvårdsnämnden 1976 Götene.

Johansson, Sundius, Westergård "Beskrivning till kartbladet Lidköping" 1943

Ljungström "Kinneferdings och Kållands häraders samt staden Lidköping" 1871.

Roland Skoglund "Alunskiffer, en svart resurs" i Skaraborgsnatur 1985.